

Beskrivelse

over Søvdeelvens Vasdrag i Søvde Sogn Søvde Præstegjeld Ryfylke Fogderi Stavanger Amt 1876 og 1890

I Vassdragets naturlige Beskaffenhed

- a) Hvor lang er elven?
 - b) Nedslagsdistriktet?
 - c) Er Elvens løb stridt eller langsomt?
 - d) Danner den Søer? Hvilke? Hvor store?
 - e) Hvorledes er Elvebunden beskaffen ?
 - f) Er Vandet klart eller urent ?
 - g) Har elven gode Gydepladse ? Disses udstrækning og beskaffenhed ?
 - h) Isgang ?
- a) 3 Mil = 40 Km.
b) 2,6 kvadratmil = 353 km² (326 iflg. Sætre).
c) Stridt til Kærfos (3/4 Fjerdings fra Udløbet), dog meget langsomt i dens nedre Løb og ovenfor denne Fos ogsaa stridt, hvorimod i dens øvre Løb meget langsomt i de saakaldte Loner eller Løker.
- Simonnæs 1890: Fra Søen til Fjotahøl ca. 400 m No. 1. Fra Fjotahøl til Kærfos ca 2 K Km. No. 2 og 3. Fra Kærfos til Lonevandet ca. 2 1/2 Km. No. 2 og 4, tildels No. 4. Fra Lonevandet til Trosfos ca. 2 Km. fra 3-5, paa enkelte Steder No. 6. - I Nordelven fra Søen til Hollænderfos (Brohølen) ca. 2 K. No. 1 og 2.
d) Nei.
e) Stenet og i Lonerne storstenet med Søilebund. Bunden mere lys end mørk, stedvis mosebevokst. I Lonerne Bunden mørk.
f) Klart, undtagen om Vaaren i Snesmeltingen.
g) Adskillige mindre gode; gyder i Lonerne og ellers hist og her mellom begge Fosse (Kærfos og Trosfos). Nedenfor Kærfos bedre Gydepladse end i Elvens nedre Løb. I Nordelven helst ved Udfaldsosen og Brohølen og i denne.
h) Ikke betydelig.

II Hindringer for Laxens Opgang

- a) Hvorlangt kan Laxen gaa i Hovedelven?
 - b) Hvorlangt i enhver avf Bielvene?
 - c) Findes der nedenfor dette sted nogen Fos eller annen Hindring, der vanskeliggjør eller for nogen tid standser Laxens Opgang ?
 - d) Hvor høit er det (de) Fald, der afskjærer Laxens videre Opgang?
 - e) Er det praktikabelt at bringe Laxen længere op?
 - f) Hvorlangt kan den isaafald gaa?
 - g) Beskaffenheden af den derved indvundne Elvestrækning?
- a) Til Trosfos, en god 1/2 Mil fra Søen.
- Simonnæs 1890: 8 Km. fra Søen
b) 1200 Alen (2 Km) i Bielven (Nordelven) hvor Laxen gaar til Høllandsfos. Gyder nedover hele denne Elv.
- Simonnæs 1890: I Fivelandselven paa nordre Side gaar Smaalax og Sørrret op ca. 1 Km.
c) Ja, Kærfos, hvilken ikke Laxen kan passere i stor Vandstand. Opgangen i Slutningen af Juli.
d) Trosfos 70 á 80 Fod, Høllandsfos 50 á 60 Fod.
e) Nei.
f) -
g) -

III Elvens Tidsforholde

- a) Naar begynder Laxen at gaa op i Vassdraget ?
- b) Naar opphører Opgangen ?
- c) Hvormeget tidligere sees Laxen i Vassdragets nederste Del end i dets øverste Del ?
- d) Fangsttidens Begyndelse, Kulminasjon og Ende ?
- e) Naar indtræffer Gydetiden ?
- f) Vides det, naar Laxyngelsen udvandrer ?
- g) Pleier der være mange Vinterstøinger, og naar udvandrer disse ?
- h) Naar pleier Elvens Flomtider at indtræffe ?

- a) Første Dage af Juni.
- *Simonnæs 1890: I 1890 første Lax fisket 3. Juni.*
- b) I midten af Oktober, som Regel i Begyndelsen af September. Ørret noget senere.
- c) 8 Dage efter dens Opgang fra Kærfos, altsaa i Almindelighed en Maaned.
- *Simonnæs 1890: Ofte meget længere da dette vistnok retter sig efter Vandstanden i de forskjellige Kær.*
- d) Starter ved dens Opgang, bedst i Juli og August, og varede til Loven forbyr Fiskeri: 14. September.
- e) I første Halvdel af November, ofte meget før.
- f) Nei, riktignok paastaaes det, at det er i November, men synes utroligt.
- g) Ikke faa, og udvandrer i Begyndelsen af Mai. I meget tørre Somre og Efteraar, staar det flere Vinterstøinger end i Regnfulle Aar.
- h) Som sædvanlig paa Vestlandet, April eller Mai (efter Snesmeltingen). Høst- og Vinterflom meget forskjellig.

IV Fangstforholde

- a) Hvilke Fangstredskaber bruges, og hvilke ere de vigtigste ?
- b) De Fiskeberettiges Antal ?
- c) Hvormange af disse benytte sin Ret ?
- d) Er Elven skikket til Sportsfiskeri ?
- e) Er den, eller har den været bortleiet til Sports mænd ? For hvilken Sum ?

- a) Før Elven bortleiedes, Kær og Stang; 1 Kær endnu, men uden al Betydning, hvorfor de ikke er befattet i Kontraktene. Viktigst var Stangfiskeriet.
- b) 17 i Storelven, 7 i Nordelven.
- 1890: omkring 44 Fiskerieiere i Hovedelven og omkring 8 Fiskerieiere i Nordelven, tilsammen 52.
- c) Før Bortforpaktningen benyttedes Elven næsten udelukkende af Hærmænd, der fiskede med Stang, og udbyttet for de næsten alle Eierne for intet at Regne. Forresten var Elven allerede ødelagt.
- d) Ja, den er en blandt de bedre.
- e) Er bortleiet til et Interesseselskab i Stavanger paa 20 Aar for en aarlig Leie af 179 Spd. 60 Skilling, hvortil rimeligvis vil komme 10 Spd. til Eierne af Stranden ved Elvens Udløb paa dens nordre Side forat undgaa fiske med Anbringelse af Kilenod eller Varpe. Kontrakten har nu med iaar været i 3 Aar.

V Laxemængden m. V.

- a) Inneholder Elven mest Lax eller Sørret ?
- b) Fangstens Størrelse i de sidste Aar ?
- c) Har den tidligere været større eller mindre ?
- d) Hvad Antages være Aarsagen til Forøgelsen eller Formindskelsen ?
- e) Hvorledes anvendes Fangsten ?
- f) Salgsprisen ?

- a) *Lax. Af Sørret findes i denne Elv ligesom i alle Elve der hovedsagelig er Laxeelve, og saa endel, men blev ved Loven af 1869 mindre Gjenstand for Fangst paa Grund af Maskestørrelsen i de bundne Redskaber og Aabningerne i Kærene. Imidlertid antages at der i denne Elv ca. 20 bismerpund var Sørret. Laxens Vegt omkring 4 bismerpund, sørret henimod 1 bismerpund.*
- b) *Før bortforpaktningen henimod 200 bismerpund. -I Simonnæs 1890: Ca. 400 kg. Lax.*
- c) *Større.*
- d) *Fiskeredskabernes Forøgelse i Søen og vel forseret Stangfiskeri i Elven.*
- e) *Anvendes til Husbrug for en Del, noe røges og saltet; endel sælges naar Anledning gives.*
- f) *Forsaa vidt der kunde blive solgt lidt ombord i Dampbaaden var det den Gang bare Pris af 5 á 6 sk, i Begyndelsen noget mere.*

VI Om andre Fiskearter end Lax og Sørret m.V.

- a) Hvilke andre Arter findes i Vassdraget ?
- b) Ere disse Gjenstand for Fangst ? Naar ? Hvor ? Hvorledes ? I hvilken Udstrækning ?
- c) Kan den i Elven forekommende Laxerace skjelnes fra andre Laxeelve i Omegnen ? Hvorledes ?

- a) *Ferskvandsørret og Aal. - Simonnæs 1890: Det er ikke ugrundet at antage at der i Hovedelven findes Perleskjel, da der i flere Smaaelve i Søvde findes ofte rig Bestand af Perlemusling, saavel i Fraktebroelven ?, Tysværelven, Aarvigelven og Hesthammerelven.*
- b) *Nei.*
- c) *Nei, men Laxen i Storelva skiller sig fra den i Nordelven, der ved at den er meget lysere paa Ryggen. - Simonnæs 1890: Ved Undersøgelse er det Grund til at antage at Laxestammen i den ene Elv ofte adskiller sig fra Laxen i andre Elve, og det vilde næppe være vanskeligt at kunne fastsætte flere af disse Kjendemærker paa de forskjellige Laxerarter, om man fik Anledning dertil.*

VII Hvad Andet der antages at være af Interesse

Paa Gaarden Brække er anlagt et udklækkingsapparat der i aar medregnet har været belagt med Laxerogn. I denne Elv findes 3 Sørretarter; hvoraf en er blank som Lax og en meget mørk, begge paa en Vegt af 1 bismerpund. Den tredje Sort er ogsaa blank som Lax, men bliver ikke større end en Vaarsild og gaar paa Elven i August og videre ut paa Høsten. Den er blegrod i Fisken og god. Den skal gyde i Slutningen af September og begyndelsen af Oktober. Denne tredje sort er vel helst Lax.

Merknader fra Johannes Simonnæs 1890:

*Ved nærmere undersøgelse er jeg tilbøielig til at tro, at man næsten i enhver Elv vil finde Arter af de Fiskesorter der forekommer i vedkommende Vasdrag, særlig Bastarder mellom Lax og Sørret og kanske mellom Sørret (*Salmo trutta*) og Ferskvandsørret (*Salmo fario*).*

Da Søvdeelven har været en udmærket Laxeelv i Fortiden, er der Grund til at antage, og flere Meddelelser for 40 á 50 Aar tilbage - altsaa i 50-60 Aarene, tyder jo ogsaa derpaa, om end Meddelelsene af flere Aartier gjerne vil smøre lidt tykt paa, ligger det dog noget til Grund for disse. En ældre Mand kunne saaledes huske, at det hendte flere Aar at det Kær der var anbragt under eller i Kærfos gik saa fuld af Lax at den sprængtes og den døde Lax flød nedover og udover Fjorden, hvor de flere Dage efter kunne finde den.

Søvde Zinkgruber har i 1888 og 1889 anlagt et Vaskei ved den øvre Del af Elven og det antages med Bestemthed at Affaldsvandet fra denne Indretning er til stor Skade for Fisken i Søvdeelven.

Angaaende Laxeyngelen er det flere Fiskere, der tror at have iakttaget at den samler sig i større Stimer ved Elvemundingen i Oktober Mnd. og at den gaar frem og tilbage udenfor Elven en Tid og at den i denne Tid skifter Farve, dvs. bliver lysere (tager Vandredragten paa), dens Størrelse er da som en Smaasild. Senere under Høsten sees den ikke hverken i Elven eller ved Munden af denne.
